

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата юридичних наук, доцента
Сокурєнко Олени Анатоліївни
на дисертацію Кіцула Сергія Юрійовича «Публічне адміністрування
газодобувної галузі в Україні», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право

Вивчення змісту дисертації, автореферату дисертації та наукових праць **Кіцула Сергія Юрійовича** дає підстави зробити висновок про **актуальність обраної теми**, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, що виносяться на захист, їх практичну значущість.

Пояснюється це тим, що проблеми забезпечення енергетичної незалежності та безпеки країни, дійсно, є одними із провідних в умовах сьогодення. Розвиток енергетики має вирішальний вплив на стан економіки в державі та рівень життя населення. Метою соціальної держави, якою відповідно до Конституції є Україна, має бути забезпечення умов для зростання добробуту громадян. Однією з найважливіших складових добробуту в цивілізованих державах є забезпечення громадян і компаній необхідними енергоресурсами. Запорукою реалізації цієї мети має стати надійне, економічно обґрунтоване й екологічно безпечне задоволення потреб населення й економіки в енергетичних продуктах.

Для того, щоб довести природній газ до вітчизняного споживача чи експортувати його закордон необхідно здійснити складний технологічний процес, який регулюється не тільки технічними, але й правовими нормами, в першу чергу адміністративно-правовими. Однак, в умовах сьогодення вони є недостатньо ефективними та такими, що в недостатній мірі стимулюють до збільшення видобутку, більш ефективного транспортування та конкурентного продажу природного газу, що і зумовлює актуальність дослідження С. Ю. Кіцула.

Додамо, що актуальність теми детермінується науковими програмами, планами, темами. Хотілося б акцентувати, що дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію основних положень Європейської енергетичної хартії від 17 грудня 1991 р.; Європейської стратегії тривалої, конкурентоспроможної та безпечної енергетики (Зелена Книга Комісії Європейських Співтовариств) від 8 березня 2006 р. № COM(2006)105; Резолюції Парламентської Асамблеї ОБСЄ Вісімнадцятої щорічної сесії «Енергетична безпека» від 3 липня 2009 р.; Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р.; угод між урядом України та інших держав про партнерство та співробітництво (програм спільних дій); Концепції розвитку газовидобувної галузі України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1079-р; Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р та відповідно до плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права на тему: «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження С.Ю.Кіцула забезпечується, в першу чергу вдалим використанням відомих наукових методів обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій, які корелюються із визначеною метою та сформульованими завданнями. Їх використання базується на основі діалектичного методу наукового пізнання та системному підході, що дозволило дослідити проблему комплексно із врахуванням чинників, що впливають на зміст досліджуваних явищ.

В дисертації здобувач зазначає, що системно адміністративно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки України були предметом дослідження О. Сердюченко. Вченою Є. Єнько розкрито зовнішні аспекти енергетичної політики України. Сучасний стан газових ресурсів України та

перспективи їх освоєння досліджував О. Лукін. О. Белькова здійснила вдалу спробу надати відповідь на питання «що потрібно для розвитку нафтогазовидобувної галузі?». В. Стрельник присвятив свої праці правовим засадам здійснення екологічного контролю та нагляду у сфері охорони надр, тоді як державний нагляд і контроль розглянуті І. Волошенюком як гарантії права громадян на екологічну безпеку. Аналізу діяльності окремих представників публічної адміністрації у сфері державного регулювання відносин користування надрами присвячена праця О. Макаренка. Дослідження проблем та перспектив стандартизації у нафтогазовій галузі здійснене Є. Крижанівським. В. Башко розкрив особливості оподаткування видобутку природного газу в Україні.

Суміжні засади аналізованої тематики були предметом вивчення таких вчених як: О. Амосов, А. Апаров, О. Базарна, Н. Гавкалова, В. Галунько, Є. Гетьман, Ю. Гридасов, С. Діденко, О. Джафарова, О. Дрозд, В. Коваленко, К. Колесникова, Т. Коломоєць, В. Колпаков, М. Лавренчук, Л. Легін, В. Малиновський, Н. Мельтюхова, М. Міхровська, Н. Обушна, В. Олефір, О. Петришин, П. Петровський, П. Пихтін, О. Сокурєнко, М. Цвік, С. Чернов, К. Чижмарь, Е. Шевченко та ін. Однак, праці вищевказаних науковців були присвячені лише суміжним аспектам вказаної проблематики.

Структура дисертації є логічною, відповідає меті і завданням дисертаційного дослідження, що забезпечує її цілісність, системність, послідовність та логічну побудову.

Дисертант розкриває проблематику на основі ґрунтового дослідження, як суто теоретичних аспектів, так і важливих аспектів прикладного, практичного характеру діяльності публічної адміністрації в цій сфері.

Робота містить належний рівень наукової новизни і кожен з трьох розділів дисертації містить саме такі положення.

У підрозділі 1.1. здобувач акцентує увагу на тому, що нормотворці використовують неузгоджену термінологію, іменуючи галузі секторами, сферами чи навпаки. Цілком логічно, що законодавча та нормативна база аналізованої галузі має бути упорядкована з термінологічного боку, де

категорія «енергетичне господарство» має позначати частину економіки, що призначена для забезпечення країни енергетичною безпекою та незалежністю.

Вбачається вдалим формулювання поняття публічного адміністрування газовидобувної галузі України та адміністративно-правових відносин в його межах. Досить цікавою є його думка відносно різновидів таких відносин: 1) суто адміністративні, що складаються: а) у сфері отримання спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами, де вони за своєю сутністю, з одного боку, є процедурними, а з іншого – сервісними; б) у сфері затвердження запасів родовища та проекту розробки родовищ, де вони є розпорядчими; в) у сфері газопостачання, де вони є ліцензійними; 2) секторні, що побічно стосується адміністративного поля, однак за особливостями досліджуваної галузі є окремим (похідним) різновидом попередніх, – правові зв'язки технічного характеру (очищення газу для відповідності державним стандартам), договірному характеру (проведення сейсмічних робіт, інтерпретація дослідження, експлуатаційне буріння, транспортування та зберігання газу), організаційного характеру (промисловий приплив газу).

У підрозділі 1.2. сформовано систему нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування газовидобувної галузі України, яка складається з різних за своїм ієрархічним статусом і спеціалізацією нормативно-правових актів. Дана класифікація та приклади актів мають вагому наукову цінність, оскільки систематизованого законодавства галузі немає.

У межах другого розділу автор задається логічним питанням: в умовах сьогодення, за наявності потужного природо-ресурсного потенціалу, перехідному стані вітчизняної економіки, реформацій публічних органів влади - яким чином має діяти публічна адміністрація в газовидобувній галузі України, щоб країна стала повністю енергонезалежною? Відповідно наукові дослідження, присвячені пошукам вирішення цього питання, мають не тільки теоретичне, а й практичне значення (сторінка 70). Даний розділ присвячено висвітленню даного виклику.

На сторінці 83 досить влучно сформовано систему суб'єктного складу публічної адміністрації, що реалізовує публічне адміністрування

газовидобувної галузі України та розкрито її адміністративно-правовий статус. Окремо згадується про принципи такої діяльності. Особливістю цієї сфери є наявність виняткового суб'єкта зі спеціалізованим статусом – Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» та товариств, що входять до її групи (Акціонерне Товариство «Укргазвидобування», Акціонерне товариство «Укртрансгаз», та ін.), які мають виняткові можливості щодо впливу на процеси публічного адміністрування аналізованої галузі. Адміністративна діяльність цих суб'єктів має закріплений адміністративною нормою базис, що є основою для наділення конкретного суб'єкта виключними повноваженнями для здійснення публічного адміністрування газовидобувної галузі України; виконання уповноваженим суб'єктом своїх зобов'язань перед державою та суспільством; установлення меж потрібної та допустимої поведінки потенційних учасників адміністративно-правових відносин у цій сфері; повноцінного розвитку, функціонування та утвердження енергетичної безпеки та незалежності країни.

На сторінці 106 автор формує висновок, згідно якого форми адміністративної діяльності публічної адміністрації під час реалізації публічного адміністрування газовидобувної галузі України є нічим іншим, як основним інструментом, що застосовується нею з метою якісного виконання покладених на окремо взятого суб'єкта повноважень і створює підстави для застосування відповідних методів. Фактично перші є першоосновою для останніх; вони взаємозалежні та взаємодоповнюючі, оскільки мають спільну мету – довести публічне адміністрування до логічного продовження або завершення, втілюючи при цьому реалізаційні дії щодо забезпечення енергетичної безпеки та незалежності країни всім доступним сукупним арсеналом заходів і засобів впливу. Даний тезис не викликає жодних сумнівів, оскільки дана позиція вже утвердилась в адміністративній науці та має своїх прихильників.

В межах підрозділу 2.3. про адміністративні послуги, що надаються публічною адміністрацією в газовидобувній галузі України (сторінка 107) здобувач зазначає, що для провадження надрокористувачами газовидобутку є

обов'язковими певні етапи і на основі цього формує різновидами адміністративних послуг, що надаються публічною адміністрацією в галузі газовидобутку, є: надання дозвільних документів на користування надрами; затвердження запасів родовища та проекту його розробки; отримання ліцензій на постачання газу. Сформована поетапність заслуговує більш масштабного розкриття однак автор узагальнив основні концептуальні розуміння, що є позитивним.

Досить вдалою є побудова третього розділу, який складається із двох підрозділів в яких виявлено і узагальнено міжнародні засади та зарубіжний досвід публічного адміністрування газовидобувної галузі, а також надані пропозиції щодо удосконалення вітчизняного законодавства в аналізованій сфері. Доведеною можна вважати необхідність внесення змін і доповнень до діючого законодавства а також необхідність системного здійснення порівняльного законодавства.

Апробація результатів дисертації також заслуговує на увагу. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки були оприлюднені дисертантом на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (Київ, 2018), «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (Одеса, 2018), «Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування» (Запоріжжя, 2018).

Вбачаємо за доцільне констатувати про вдало сформульовані висновки до дисертації в цілому, вони перегукуються з науковою новизною досить влучно.

Оформлення дисертації та автореферату дисертації С.Ю.Кіцула відповідає тим вимогам, які висуваються до такого роду робіт. Стилiстичні правила витримані, структурно дослідження побудовано логічно, із дотриманням правил пропорційності, взаємовиключення і неперервності; розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою, що дозволило автору послідовно і системно проаналізувати широкий спектр питань, які стосуються заявленої ним проблематики.

Сформовані мета і завдання у вступі відповідають змісту дослідження та загальним висновкам. Наукові результати мають конкретний характер і об'єднані провідною ідеєю. В цілому дисертаційне дослідження виконане на належному рівні.

Зауваження та дискусійні положення. Деякі тези роботи мають дискусійний характер та потребують уточнення з боку автора.

1. Потребує уточнення теза здобувача про те, що «публічне адміністрування газовидобувної галузі окреслене певними межами, зумовленими галузевими особливостями та окремо функціональними та процедурними складовими управління енергетичним господарством країни» (сторінка 43).

2. Потребує уточнення, яким чином сукупність ліцензійних заходів відноситься до надання адміністративних послуг у газодобувній сфері?

3. Спірним є висновок, що ключовим чинником для обрання для аналізу досвіду Німеччини є її прагнення до забезпечення енергетичної незалежності (сторінка 149). Адже шляхом будівництва газопроводу «Північний потік 2», ФРН ще більше стає енергетично залежною від Росії.

4. Не можна погодитися у повному обсязі (за об'ємом) із твердженням, що вдосконалення законодавства у сфері публічного адміністрування газовидобувної галузі України – це система стратегічного, планового та виваженого ухвалення компетентними особами й органами рішення про вирішення наявних проблем реалізації управління галузі газовидобутку та якості надання ними адміністративних послуг (сторінка 178). Адже, первинною складовою вдосконалення законодавства є теорія відповідного удосконалення.

Зазначені зауваження не впливають на загальний належний рівень дисертаційної роботи та не зменшують її теоретичну та практичну цінність.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації достатньо повно викладені в авторефераті та опублікованих працях. Автореферат та дисертаційне дослідження перегукуються та відповідають один одному та оформлені згідно вимог. Основні положення та результати дисертації відображено в достатній кількості наукових фахових виданнях України та

обговорювались на науково-практичних конференціях. Їх зміст відповідає тексту дисертації.

Отже, можна стверджувати, що в дисертації С. Ю. Кіцула отримані нові результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу визначену здобувачем до наукового розв'язання.

Враховуючи викладене, дисертація **Кіцула Сергія Юрійовича «Публічне адміністрування газодобувної галузі в Україні»** відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**старший викладач кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності**

**Центральноукраїнського державного
педагогічного університету**

імені Володимира Винниченка,

кандидат юридичних наук, доцент

О. А. Сокурєнко

Підпис засвідчує

Вчений секретар

с. В. Олександренко